

Filmbesprekingen

Martijn Schippers

‘Early one mornin’ while makin’ the rounds

I took a shot of cocaine and I shot my woman down’
(*Cocaine blues*- Johnny Cash)

Afgaande op zijn teksten lijkt Johnny Cash geen fijne jongen. Toch heeft de ‘man in black’, zoals hij bekend staat, nooit langer dan een dag in de gevangenis gezeten. Zijn sombere teksten, die meestal gaan over de donkere zelfkant van de maatschappij, komen niet zozeer voort uit herhaaldelijke conflicten met de wet, maar zijn een afspiegeling van zijn moeilijke jeugd, sombere karakter en affiniteit met al diegenen die zich maar met moeite door het leven kunnen worstelen.

Ray Charles daarentegen maakte op het podium een beduidend vrolijker indruk. Zijn aanstekelijke passie voor de muziek klonk door in elk concert en zijn teksten zijn geïnspireerd door liefde, vrouwen en melancholie. Toch lijken deze twee mannen meer op elkaar dan je zou verwachten. Ondanks alle tegenstellingen tussen de voornamelijk blanke country van Cash en de overwegend zwarte rhythm-and-blues van Charles, werpen zich enkele opvallende overeenkomsten op in de levens van deze twee grootheden uit de muziek.

Overeenkomsten die nog eens extra naar voren kwamen toen er kort na elkaar over beide mannen een biografische film uitkwam, *Ray* (Taylor Hackford, 2004) en *Walk the line* (James Mangold, 2005). Beide ook nog eens overladen met prijzen, waaronder Oscars voor beste acteur voor Jamie Foxx in *Ray*, en die voor beste actrice voor Reese Witherspoon in *Walk the line*. Zo komen beide mannen uit het zuiden van Amerika van voor de oorlog, met gospel als belangrijkste muzikale inspiratie. Ook groeiden ze allebei op in arme, problematische

gezinnen. Cash met een emotioneel afstandelijke vader, Charles helemaal zonder vader. Beiden verloren in hun jeugd een broer en kampten sindsdien met traumatiserende schuldgevoelens tegenover hun ouders of dode broer. Terwijl Charles ook nog eens vroegtijdig blind wordt, krijgt Cash zelfs de schuld van de dood van zijn broer in zijn schoenen geschoven en wordt hem duidelijk gemaakt dat eigenlijk de verkeerde zoon is verongelukt. De andere werkte nu eenmaal harder.

Vanuit deze achtergrond bouwen beide mannen een sterke wil op en dit is ongetwijfeld essentieel geweest om hun muziekcarrières gestalte te geven. In de jaren vijftig van de vorige eeuw moesten ze hard vechten om bij platenmaatschappijen binnen te komen, en ook daarna duurt het nog wel even voor hun beider talenten echt onderkend worden. Hoewel hier een enorme persoonlijke kracht voor nodig is, schuilt daarin ook gelijk de zwakte. Ze zijn alleen op de wereld, vertrouwen alleen zichzelf en hoeven in het Amerika van vlak na de oorlog vanuit de maatschappij nergens op te rekenen. Dit schept een persoonlijke afstand tot de buitenwereld die voor deze jonge mannen lange tijd nauwelijks te slechten was. En na een introductie in de wereld van de muziek was een toevlucht snel gevonden. Drugs. Cash dronk al vroeg vrij veel en voegde daar tijdens zijn eerste tour allerlei pillen (o.a. slaapmiddelen) en later cocaïne aan toe. Ray Charles kreeg, tevens op tournee, eerst nog tegenstand van de bandleden waar hij kwam vragen om dat wonderlijke medicijn dat zo ontspannend werkte, maar het duurde niet lang voordat ook hij regelmatig ging gebruiken. Heroïne, in zijn geval.

Uiteraard gaan biografische films over zulke iconen uit de muziek niet alleen over hun drugsgebruik. Ook uit muziekhistorisch perspectief zijn het prachtige films die een mooi beeld geven van de oude soul- en blueswereld in

Martijn Schippers (✉)

M. Schippersis MSc Cognitive Neuroscience en cinefiel.

het Amerika van de jaren vijftig en zestig, toen Charles begon, en van de tournees van de jonge artiesten van Sun Records in diezelfde periode, waarin naast Johnny Cash toen ook Jerry Lee Lewis en Elvis Presley speelden. Maar de ‘human interest’, de dramatische achtergrond die een film zijn emotionele lading geeft, is in beide gevallen doordrenkt van drugs, en alle problemen die langskomen zijn daar direct of indirect toe te herleiden. Dat maakt het zulke interessante films, want een eerlijke verfilming van het vaak rauwe leven van grote verslaafde artiesten is niet erg gebruikelijk in Hollywood. Voor beide films hebben de makers dan ook jarenlang moeten vechten om ze te kunnen maken, maar het resultaat is indrukwekkend. De hoofdrolspelers zijn diep in hun karakter gedoken en spelen veelal zelf de muziek; Jamie Foxx op de piano in

Ray, en Joaquin Phoenix en Reese Witherspoon doen zelfs hun eigen zang in *Walk the line*.

In beide films komt het hele traject van een boerenjongen uit een arm gezin naar een succesvol artiest, via tegenslagen, verslaving en veel problemen met vrouwen, in de volle breedte goed tot zijn recht. De focus ligt niet op de verslaving zelf, maar als achterliggende oorzaak van veel problemen is deze steeds goed voelbaar onder de oppervlakte. Hoewel beide heren pas recentelijk zijn overleden, bestrijken de films alleen de periode tot vlak na het overwinnen van de verslaving. Daarna worden het succesvolle mannen van middelbare leeftijd met een stabiel leven. En daar houdt hun kleurrijke filmleven natuurlijk op.

Ray en *Walk the line* zijn sinds enige maanden te koop in alle grote Nederlandse dvd-winkels.